

Vi har brug for Mahmoud. Men vil vi have ham?

Udlændingepolitikken skaber barrierer for at uddanne flere faglærte til ældreplejen og sundhedsvæsenet. Nye regler, der skulle fjerne barriererne, forlænger kun usikkerheden.

Kronik

SARA LEI SPARRE
Seniorforsker, Vive – Det Nationale
Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

STINE HAUBERG NIELSEN
Postdoc, afdeling for antropologi,
Aarhus Universitet

JOHANNE KORSDAL SØRENSEN
Faglig leder, Mosegårds Antropologiske
Analyseenhed, Aarhus Universitet

Der er stor mangel på faglært arbejde i ældreplejen. Ifølge tal fra Finansministeriet vil der i 2035 mangle 15.000 social- og sundhedshjælpere og social- og sundhedsassistenter. En oplagt måde at rekruttere flere til faget er at uddanne herboende flygtninge og arbejdsmigranter.

Det er politikerne klar over, og i slutningen af januar vedtog et bredt flertal i Folketinget en aftale, der har til formål at fjerne barrierer for at starte på en social- og sundhedsuddannelse. Aftalen indebærer, at flere elever skal have løn under hele uddannelsen, at der afsættes varige midler til sprogstøtte til elever med dansksproglige udfordringer, og at beskæftigede med uddannelse over faglært niveau fritages for deltagerbetaling til AMU-kurser.

Alt sammen er gode initiativer. Men regeringen overser en helt central faktor. Nemlig, at udlændingepolitikken og reglerne om opholdstilladelse er en barriere for at begynde på og gennemføre en uddannelse. Så længe uddannelse og lønnet oplæring udsætter muligheden for at søge permanent opholdstilladelse, vil mange flygtninge og arbejdsmigranter fravælge de uddannelser, som ældreplejen og sundhedsvæsenet efterspørger.

Lad os illustrere paradokset. Mahmoud, som vi her kalder ham, er én af de 68 social- og sundhedsselever med migrantbaggrund, vi siden 2021 har fulgt som en del af forsknings- og innovationsprojektet "Fra migrant til sosu-aspirant". Mahmoud er også én af de cases, som vi fremhæver i et kapitel i den nylig udkomne bog "Paradigma-skiftets konsekvenser".

Mahmoud er i 40'erne og kom til Danmark som flygtning fra Syrien i 2015. Senere fulgte hans kone og tre børn. I Syrien arbejdede Mahmoud med forskelligt håndværksarbejde, og i Danmark kastede han sig derfor ud i ufaglært arbejde i industrien og byggebranchen efter at have gennemført et sprogskeleforløb. Mahmoud fik flere jobtilbud, men hans ønske om at uddanne sig blev afvist af arbejdsgivere, der ikke ville tilbyde ham en læreplads på grund af hans dansksproglige udfordringer. For både at blive bedre til dansk og opnå bedre arbejdsvilkår og øget jobsikkerhed besluttede Mahmoud sig for at følge sin sagsbehandlers råd om at

søge ind på social- og sundhedshjælperuddannelsen.

Under uddannelsen arbejdede Mahmoud som afløser på andre plejecentre for at få familiens økonomi til at hænge sammen og for at kunne sende penge til sine forældre i Syrien. Deltidsarbejdet har rustet ham fagligt og sprogligt til at gennemføre uddannelsen. Mahmoud har været glad for sin uddannelse og oplever, at hans indsats på plejecentrene bliver værdsat. Samtidig stod han dog i et stort dilemma, fordi uddannelsen udsatte hans mulighed for at søge permanent opholdstilladelse og dermed forlængede usikkerheden om familiens fremtid.

Når udenlandske statsborgere med midlertidig opholdstilladelse som Mahmoud begynder på en uddannelse, risikerer de ikke at kunne få forlænget deres opholdstilladelse, fordi de ikke lever op til kravet om tre år og seks måneders beskæftigelse i løbet af de seneste fire år. Inden implementeringen af de seneste stramminger på udlændingelønnen og lønnet oplæring med, når udlændinge skulle søge om permanent opholdstilladelse, men sådan er det ikke længere. Så selvom Mahmoud har arbejdet under sin ud-

dannelse, tæller hverken dette, hans oplæring i den kommunale ældrepleje eller hans tidligere deltidsarbejde i forhold til at optjene ret til at søge permanent opholdstilladelse. Derfor har frygten for hjemsendelse til krig og forfølgelse været en fast følgesvend under hele uddannelsen.

Denne frygt og bekymring er Mahmoud ikke ene om. De social- og sundhedsselever med flygtningebaggrund, vi har fulgt, beretter om, hvordan usikkerheden om opholdstilladelse og frygten for hjemsendelse fylder meget - og ofte mere end sprogsvækkigheder eller lavere indtægt, som er de barrierer, den nye aftale vil fjerne. Årligt eller hvert andet år evaluerer Udlændingestyrelsen elevernes og deres familiers opholdsgrundlag, og derfor kredser elevernes tanker og bekymringer i høj grad om Udlændingestyrelsens endelige afgørelse: Har de udsigt til en permanent opholdstilladelse og en tryk tilværelse i Danmark? Eller vil de få deres opholdstilladelse inddraget og blive udvist?

Mahmoud har forsøgt at skubbe tankerne lidt væk: »Hvis jeg tænker på det, bliver jeg syg.« konstatere han. Men ikke alle elever er i stand til at holde bekymringerne

”

Så længe uddannelse og lønnet oplæring udsætter muligheden for at søge permanent opholdstilladelse, vil mange flygtninge og arbejdsmigranter fravælge de uddannelser, som ældreplejen og sundhedsvæsenet efterspørger.

på tilpas afstand. Nogle bliver nødsaget til at afbryde deres uddannelse, fordi de får afslag på forlængelse af deres opholdstilladelse. Andre stopper for at arbejde ufaglært med håb om at forkorte ventetiden på permanent opholdstilladelse, eller fordi usikkerheden om familiens fremtid gør dem ude af stand til at koncentrere sig om uddannelsen.

Der er med andre ord en klar sammenhæng mellem frafald og opholdsusikkerhed. Så når regeringen som noget nyt åbner for muligheden for at tage en social- og sundhedshjælperuddannelse på deltid via AMU-kurser, vil det blot forlænge ventetiden yderligere og øge usikkerheden, medmindre ud-

dannelse og oplæring igen kommer til at tælle med i beskæftigelseskravet.

Mahmoud faldt ikke fra, men stod distancen og blev færdig som social- og sundhedshjælper i 2022. Herefter gjaldt det hurtigst muligt om at komme i fuldtidsarbejde, så han kan opfylde beskæftigelseskravet og søge om permanent opholdstilladelse. Når han sammenligner sig med venner og bekendte, som undlod at uddanne sig og i stedet fortsatte i ufaglært arbejde, er han langt bagud.

Det tæller ikke med, at Mahmoud har brugt over fire år på at gennemføre folkeskolens afgangseksamen, en længere erhvervsgrunduddannelse målrettet flersproglige og endelig selve hoveduddannelsen til social- og sundhedshjælper - uanset hans sideløbende deltidsarbejde. Det illustrerer, hvordan udlændingepolitikken er en barriere for at tage en uddannelse - og endda inden for et fag, hvor manglen på faglært arbejdskraft aldrig har været større.

Mahmoud har ambitioner om at videreudanne sig til sygeplejerske eller social- og sundhedsassistent, men det må vente, for han og familien har først og fremmest brug for permanent opholdstilladelse, så de mange års investeringer i sproglæring og uddannelse til et dansk arbejdsmarked ikke er forgæves. Mahmoud ved, at efterspørgslen på sygeplejersker og social- og sundhedsassistenter er høj, og med højere uddannelse vil han også kunne se frem til bedre løn. Men tre års yderligere uddannelse er for risikabelt for familiens opholdsgrundlag. For som Mahmoud siger, så skal man ikke gå i skole, hvis man vil have en permanent opholdstilladelse.

Dette råd har han mod sin vilje videregivet til sin 17-årige datter, som ligesom ham kun har midlertidig opholdstilladelse. Når datteren fylder 18 år, bliver hun underlagt de samme regler, hvor uddannelse ikke opfylder beskæftigelseskravet og dermed udsætter ansøgning om permanent opholdstilladelse.

Vi håber, at Mahmouds historie har belyst det paradoksale i, at udlændingepolitikken modarbejder politiske ambitioner om at få flere flygtninge og migranter til at uddanne sig til de faglærte og professionelle, som kommuner og regioner så højlødt efterspørger.

Set i lyset af, hvor stort problemet er, kan man undre sig over, at det ikke har fyldt mere i debatten om rekruttering til sundheds- og omsorgsfagene. Som reglerne er i dag, skaber udlændingepolitikken barrierer for at uddanne flere faglærte til ældreplejen og sundhedsvæsenet i stedet for at bidrage til at fjerne dem, som jo ellers er målet med den nylig vedtagne aftale.

